

Nové možnosti rozvoje vzdělávání na Technické univerzitě v Liberci

Specifický cíl A2: Rozvoj v oblasti distanční výuky, online výuky a blended learning

NPO_TUL_MSMT-16598/2022

Pedagogika volného času

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Náplň a způsob trávení volného času u každého jednotlivého člověka je jedním z nejvýznamnějších projevů životního stylu a zároveň také výslednicí působení celé řady činitelů.

Poznáme-li, jak se tyto vlivy u konkrétního jedince vzájemně kombinují, můžeme lépe porozumět jemu samotnému i jeho volnému času.

Všechny jevy, které na nás působí a ovlivňují naše chování a jednání, tedy i to volnočasové, lze rozdělit do dvou velkých skupin, na činitele:

▣ **vnitřní (endogenní)**

▣ **vnější (exogenní).**

Toto dělení patří k základním strukturám nejen pedagogiky, ale i řady dalších věd o člověku.

- ❑ **Činitele vnitřní** vycházejí z charakteristik naší osobnosti, determinují způsob, jak trávíme volný čas :
- ❑ **Činitele vnější** zahrnují jevy, jež existují spíše nezávisle na nás, ovlivňující naše trávení volného času úzce souvisí s prostředím, v nichž žijeme, .

**Kdo nejvýrazněji ovlivňoval váš způsob
využívání volného času ?**

Vnitřních faktorů ovlivňujících volný čas dětí je celá řada.

Patří k nim především vlastnosti osobnosti, zdravotní stav a s ním související stav duševní kondice, věk, pohlaví a rozdíly mezi nimi a také vlastní aktivita jedince.

Vnitřní faktory můžeme ještě rozdělit na:

- ❑ psychologické, kam patří temperamentní založení, typ nervové soustavy, rozumové schopnosti, vývoj osobností aj.
- ❑ biologické, kam řadíme zdravotní omezení či postižení, fyzickou kondici nebo předpoklady k určitým činnostem.

Vnější faktory zahrnují vliv rodiny, širší společnosti, školy, médií a sdělovacích prostředků, návykových látek a životního prostředí.

Některé z těchto faktorů děti ani jejich rodiče nemohou ovlivnit.

Neovlivní, do jaké rodiny se narodí, jak tato rodina funguje, zda je úplná, zda má či nemá finanční nebo jiné problémy atd.

Neovlivní ani stav životního prostředí. Ale škola, kamarádi, média to jsou faktory, které si i samo dítě má možnost ovlivnit či vybrat.

Jedna z funkcí volného času dětí je přispět k mnohostrannému rozvoji osobnosti dětí a mládeže v období jeho dospívání.

Napomáhá k rozšíření vědomostí, psychických vlastností (vytrvalost, odvaha, samostatnost, rozhodnost, aktivita aj), pohybových schopností (obratnost, rychlost, síla, vytrvalost) a dovedností.

Působení je o to účinnější, když jsou výše uvedené složky rozvíjeny dobrovolně ve volném čase prostřednictvím koníčků a zálib.

Za jeden z hlavních faktorů, který ovlivňuje volný čas mládeže, je považována rodina.

Právě ve volném čase se realizuje mnoho jejich funkcí, např. ve výchovném působení, stmelování rodiny, zlepšení komunikace mezi členy rodiny apod.

Význam rodiny pro utváření vztahu k volnému času

Rodina, rodinné prostředí se významně podílí na utváření osobnosti dětí, ale také ostatních členů rodiny.

Rodina určuje do značné míry životní styl svých členů.

Využívání volného času je jedním z jeho ukazatelů.

Od rodičů se děti učí chápat volný čas jako určitou hodnotu, hospodařit s ním a naplňovat ho určitými aktivitami.

Slouží svým dětem jako vzory pro napodobování.

Volný čas dává rodině příležitosti trávit s dětmi čas při různých činnostech.

Rodina by měla věnovat pozornost dětským zájmům, podporovali zájmové činnosti svých dětí.

„Činnosti, které si dítě vybírá, jsou dány v nemalé míře nejen množstvím volného času, osobnostními předpoklady dítěte, nýbrž i tím, jaké hodnoty rodina uznává jako důležité, finančními možnostmi rodičů a jejich představami, jakým způsobem by mělo jejich dítě svůj volný čas trávit.

Často se v této sféře promítají i nenaplněná přání rodičů a jejich vlastní ctižádost. To může mnohdy dítě povzbudit k vyšším výkonům nebo naopak v něm vyvolat pocit méněcennosti.“ (Hájek, 2004, 30)

Dalo by se tedy říci, že jeden z hlavních faktorů ovlivňující volný čas dětí je rodina, ale také přání rodičů. Mnohdy, bohužel, ta nenaplněná přání jich samých.

Rodiče = pozitivní vzor

Sami by měli umět s volným časem dobře hospodařit, nepřeceňovat ho ani nepodceňovat.

Z jednání rodičů naopak má být zřejmé, že plnění povinností i volný čas jsou přirozenou součástí života, že do volného času kromě odpočinku a relaxace patří i osobní zájmy, koníčky, hobby.

Je dobré, když dítě vidí, že otec i matka mají své záliby a navzájem si je tolerují, že mají i společné zájmy.

Dohoda o tom, jak bude rodina trávit volný čas, je důležitá při plánování partnerského soužití.

Způsob trávení volného času je žádoucí vzít v úvahu už při výběru partnerů.

Společné prožívání volného času

je pro utváření dobrých rodinných vztahů důležité. Je však zapotřebí volit činnosti tak, aby se na nich mohli podílet všichni členové rodiny a všichni z nich měli příjemné zážitky.

Druhy činností musí odpovídat věku, možnostem i zájmovému zaměření všech rodinných příslušníků. Nabízejí se různé formy turistiky, rekreační sportování, drobné kutilství apod. Je dobré, když rodiče předávají své zájmy dětem, není však nezbytné, aby děti měly stejné zájmy.

Podstatné je to, že se děti od rodičů naučí, že mít osobní záliby patří k běžnému životu.

Pro společné trávení volného času je užitečný kontakt s jinými rodinami, ve kterých děti i rodiče mají kamarády.

Je vhodné využívat i nabídky různých subjektů, které nabízejí společné aktivity rodičů s dětmi, jako např. střediska volného času, rodinná centra apod. Je velmi dobré, když rodiny dokážou takto prožívat část svého volného času, těší se na tyto chvíle. Není však nezbytné, aby to byl veškerý volný čas, každý člen rodiny má mít i svůj osobní prostor, kdy tráví čas mimo rodinu.

Další z možností, kterou mají rodiče při ovlivňování volného času svých dětí, je **podpora jejich zájmů.**

Rodiče, kteří dobře znají své děti, je mohou nenásilně směřovat k vhodným zájmovým činnostem.

Děti rády o svých zálibách mluví.

Rodiče by měli umět dětem naslouchat, projevit opravdový zájem, dát najevo radost z úspěchů.

Samozřejmostí je účast rodičů tam, kde děti prezentují výsledky svých zájmových činností (soutěže, výstavy, veřejná vystoupení apod.).

Nezbytná je i materiální podpora od placení různých poplatků, zajišťování materiálního vybavení až po eventuální dopravu či doprovod za zájmovou činností.

Citlivý přístup rodičů k dětským zálibám je nesmírně důležitý. Především je nutné respektovat skutečnost, že volnočasové aktivity jsou dobrovolné, není na místě dávat je dětem jako příkaz.

Možná, že dítě nesplní očekávání svých rodičů, není tak úspěšné, jak rodiče očekávali. To však nesmí narušit vzájemný vztah.

Požadavek dobrovolnosti zároveň neznamena nechť dítě často a bez vážného důvodu střídat zájmy.

Je užitečné vždy stanovit po dohodě s dětmi určitý cíl, kterého se budou snažit dosáhnout.

Při poklesu zájmu je na místě pokusit se najít příčinu a hledat účinnou motivaci a vhodné výchovné prostředky k tomu, aby dítě ve své zájmové činnosti pokračovalo.

Rodinné prostředí výrazně ovlivňuje využívání volného času všech svých příslušníků.

Kromě rodičů se na tomto ovlivňování podílejí i prarodiče, další příbuzní a přátelé rodiny.

Stojí také za úvahu, do jaké míry děti ovlivňují volný čas svých rodičů nebo prarodičů.

Mnohdy se z pouhého doprovodu dítěte stane aktivní účastník volnočasových aktivit.

Je důležité připomenout, že kromě aktivních zájmových činností je volný čas i dobou odpočinku.

Organizované aktivity by měly být přiměřené obsahem a rozsahem, musí být vyvážené spontánními aktivitami, pro které se děti rozhodují podle svých momentálních potřeb.

Hlavně menší děti by vždy měly mít prostor pro to „jen tak si pohrát“.

Přes velký výchovný význam zájmových činností nelze jimi děti přesycovat, protože tím se vytrácí hlavní charakter volného času, kdy člověk dělá to, co chce, ne to, co musí.

Neplatí, že čím více „kroužků“ dítě má, tím lépe je zajištěn jeho volný čas.

Významný vliv na dítě má i **vrstevnická skupina**.

Kromě role školáka musí dítě zvládnout také roli spolužáka, tj. zařadit se mezi vrstevníky stejného věku, kteří spolu chodí do jedné třídy a je mezi nimi formálně rovný vztah.

Ve škole vznikají mezi spolužáky emoční vrstevnické vztahy, které mají v dalším vývoji jedince stále větší význam.

Dítě si své spolužáky vybírat nemůže, stane se členem skupiny, ve které mají všichni stejná práva a povinnosti.

Třída je sociální skupina, významně ovlivňuje vývoj školáka, a to v oblasti socializace, komunikace, spolupráce, sebehodnocení aj.

Dítě, jednotlivec, se v rámci vrstevnických skupin nechá často ovlivnit v pozitivním i negativním smyslu.

Může mít dokonce tendenci inspirovat se a někdy i touhu kopírovat některé vzory z rodiny, způsobu trávení volného času i celkového života svého spolužáka (chce mít stejné kroužky, výlety, hračky, dům apod.).

Společnost vytváří podmínky pro trávení volného času dětí, mládeže i dospělých, aby co nejefektivněji předcházela sociálně patologickým jevům.

V celé České republice pracuje množství institucí, které nějakým způsobem pracují s dětmi a mládeží.

Volnočasové aktivity jsou realizovány ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání, ale i v sportovních organizacích, v neziskových organizacích, i v komerčním prostředí.

Tyto instituce můžeme primárně rozdělit do tří skupin :

▣ ŠKOLSKÁ ZAŘÍZENÍ A ORGANIZACE

spadající pod státní správu a samosprávu (střediska pro volný čas dětí a mládeže, školní kluby, školní družiny, školy)

▣ NESTÁTNÍ NEZISKOVÉ ORGANIZACE

(občanské iniciativy, církevní instituce)

transformace občanských sdružení na spolky a organizačních jednotek sdružení na pobočné spolky

▣ SOUKROMÉ ORGANIZACE

(komerční zařízení)

1.4.Členění subjektů nabízejících zájmovou činnost

Zařízení pro zájmové vzdělávání a další Institute pro volnočasový prostor

Další členění subjektů věnujících se zájmovému vzdělávání může provést :

□ podle **zaměření**

- Výchovné
- Sociální
- Komerční
- Pastorační

Je třeba počítat s kombinací uvedených zaměření.

□ podle **právní formy:**

□ **a) Komerční subjekty**

- s.r.o.
- o.p.s.
- o.s., nadace aj.

□ **c) školská zařízení**

- školské právnické osoby

□ **d) církevní zařízení**

Organizace spadající pod státní správu a samosprávu :

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Školy

jsou zaměřené primárně na formální vzdělávání, ale svojí činností také přispívají k trávení volného času žáků.

Jedná se především o pravidelnou výchovně vzdělávací činnost probíhající formou různých zájmových kroužků, různými příležitostnými či spontánními činnostmi (návštěvy divadel, galerií, sportovní výcviky ...) přestávky atd.

Školy

V současné době se školy snaží profilovat tak, aby jejich programy byly přitažlivé pro budoucí žáky a hlavně jejich rodiče.

Nabídka bohatých a různorodých možností využívání volného času je jedním ze způsobů, jak získat žáky.

Mnohé školy své programy zaměřují na specifické oblasti, např. tělovýchovu, cizí jazyky, estetickovýchové obory, zajímavou profesní orientaci.

Zároveň v těchto oblastech nabízejí v době mimo vyučování návaznost formou bohatě zastoupených a odborně vedených pravidelných i příležitostných aktivit.

K 1. 1. 2020 vznikl sloučením NIDV a NÚV Národní pedagogický institut České republiky.

Národní institut dětí a mládeže (NIDM)

Základní instituce zabývající se problematikou výchovy a vzdělávání ve volném čase dětí a mládeže.

Institut je zřízený ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy.

www.nidm.cz

Zrušen k 31.12.2013 a nahrazení novou institucí.

Národní institut pro další vzdělávání - NIDV

www.nidv.cz

Školská zařízení pro zájmové vzdělávání

K realizaci zájmových činností dětí a mládeže mimo vyučování slouží rozvětvený systém školských zařízení pro výchovu mimo vyučování a zájmové vzdělávání ve volném čase.

Činnost těchto organizací zajišťuje vyhláška č. 74/2005.

Mezi tyto zařízení patří :

- ▣ střediska volného času (domy dětí a mládeže, stanice zájmových činností)
- ▣ školní klub
- ▣ školní družina

Školská zařízení pro zájmové vzdělávání

	2013/2014		2015/2016	
	počet zařízení	počet účastníků	počet zařízení	počet účastníků
školní družina	3 981	284 177	4 020	317 740
školní klub	540	44 547	572	46 980
středisko volného času	312	272 744	321	290 047

Školní družiny

jsou zařízení, jenž mají u nás dlouholetou tradici. „Vznikají při základních školách, nebo mohou být zřízeny jako samostatné zařízení. Mohou také sloužit jedné nebo více školám poskytuje zájmové vzdělávání žákům jedné nebo několika škol.“ (Hájek, Pávková, 2003, s. 12).

Družina je určena přednostně **pro žáky prvního stupně základní školy.**

Školní družina může být v provozu i v době před vyučováním tzv. ranní družina

Činnost zaměřují na výchovnou, vzdělávací a zájmovou oblast.

Probíhá jak po celý školní rok, tak v době školních prázdnin či pracovního volna.

Školní družiny

Děti ve školní družině jsou rozděleny do oddělení, která se naplňují nejvýše do počtu 30 žáků.

O počtu dětí na jednoho pedagoga rozhoduje ředitel.

Pedagogové ve školní družině jsou zařazeni do kategorie vychovatel.

Výše poplatků za služby školní družiny je rámcově stanovena příslušnou vyhláškou, konečné rozhodnutí provádí ředitel školy nebo samostatného školského zařízení.

Školní družiny

Hlavním posláním družin je umožnit dětem :

- odpočinek
- dát jim možnost připravit se na vyučování.

Důležitou součástí výchovného působení družiny je také pěstování a upevňování hygienických návyků a příležitostně zařazované přiměřené veřejně prospěšné činnosti.

Družiny mají také možnost zřizovat zájmové kroužky.

Školní klub

je určen **pro žáky druhého stupně základní školy nebo žáky nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia.**

Výchovné činnosti ve školním klubu mohou zajišťovat částečně i učitelé, externí pracovníci a dobrovolníci.

Zájmové vzdělávání ve školním klubu je poskytováno za úplaty. Výše úplaty je rámcově stanovena vyhláškou, snížení nebo prominutí úplaty je v pravomoci ředitele.

Nabídka činností vychází z přání a zájmů žáků.

Činnost školního klubu se realizuje těmito formami:

- pravidelná zájmová činnost v zájmových útvarech,
- příležitostná zájmová či rekreační činnost,
- otevřená nabídka spontánních činností,
- podpora tzv. tvůrčích týmů, skupin iniciativních žáků s výrazným zájmovým zaměřením.

Dům dětí a mládeže (DDM)

Uskutečňuje činnost ve více oblastech zájmového vzdělávání, plní funkci výchovnou a vzdělávací. Vykonává zpravidla činnost po celý školní rok a to i ve dnech, kdy neprobíhá školní vyučování.

Převážně v pravidelných kroužcích tak děti mohou rozvíjet svůj talent v mnoha oblastech.

Vyhláška 74/2005 vymezuje činnosti DDM.

Také můžeme činnosti DDM rozdělit do skupin podle zájmové oblasti, kterou zrovna vykonává, tedy na *esteticko-výchovnou, společenskovední, turistickou, tělovýchovnou a sportovní, technickou, přírodovědnou.*

Stanice zájmových činností

je zaměřená na jednu oblast zájmového vzdělávání. Jde například o stanici přírodovědců, techniků.

Základní umělecké školy

patří mezi školské subjekty, **výuka je uskutečňována v mimoškolní době.**

Škola organizuje studium určené převážně pro žáky základní a středních škol, může též organizovat studium pro dospělé.

Zpravidla jsou zřizovány obory hudební, výtvarné, literárně-dramatické a taneční.

Základní umělecké školy

Účast je dobrovolná, systém práce je podobný školnímu vyučování.

- pracují podle stanoveného programu,
- předpokládá se pravidelná účast,
- plnění uložených úkolů,
- výkony jsou většinou hodnoceny známkou.

Nejčastěji jsou využívány individuální a skupinové formy práce.

Mohou sloužit jako příprava ke studiu na středních či vysokých školách s uměleckým zaměřením.

Jazykové školy

realizují výuku cizích jazyků, slouží především studentům jako příprava pro studium na středních a vysokých školách.

Poskytují jazykové vzdělání široké škály /němčina, angličtina, francouzština, ... ale např. i latina nebo arabština/.

V dnešní době navazují na mezinárodní standardy v rámci různých jazykových certifikátů, které jsou udělovány pod záštitou zahraničních jazykových institucí.

Školská výchovná a ubytovací zařízení

- školy v přírodě
- domovy mládeže
- internáty

Školy v přírodě

jsou výchovně-vzdělávací a zotavovací institucí.

Zajišťují pobyt dětí z mateřské a základních škol v „zdravotně nezávadném prostředí“.

Zřizovány jsou v rekreačních a horských oblastech.

Úkolem školy v přírodě je upevňovat zdraví dětí z regionu, kde je ohrožen jejich organismus.

Školy v přírodě

Pobyt dětí a žáků ve škole v přírodě má význam z hlediska:

Zdravotního – tato funkce se považuje za primární, je naplněna pobytem ve zdravotně příznivém prostředí, pohybem venku, dodržováním osobní hygieny, správným složením stravy i dodržováním pitného režimu.

Výchovně-vzdělávací - možnost přirozeně a nenásilně získávat množství nových vědomostí a dovedností.

Sociální funkci - mnohé děti se poprvé ocitají mimo přímý vliv rodiny. Učí se být samostatnější, komunikovat s vrstevníky i dospělými. Navazují nová kamarádství a přátelství, učí se prosazovat i podřizovat se, řešit vznikající konflikty.

Preventivní - může sloužit i jako prevence sociálně patologických jevů, např. agresivity, nesnášenlivosti, šikany.

Školy v přírodě

Pedagogickými pracovníky ve škole v přírodě jsou učitelé a vychovatelé.

U žáků základních škol zajišťuje učitel výuku, vychovatel činnosti v době mimo vyučování, zejména volnočasové aktivity.

Pobyt ve škole v přírodě má svoji přípravnou, realizační i hodnotící fázi.

Na hodnocení školy v přírodě se podílejí děti, pedagogové a rodiče.

Délka pobytu bývá zpravidla týdenní.

Některé školy je nahrazují tzv. ozdravnými pobyty v přírodě, bez dopoledního vyučování.

Školy v přírodě

V dopoledních hodinách probíhá vyučování podle školního vzdělávacího programu.

Výuka je rozšířena přírodovědné předměty, tělesné, pracovní a výtvarné.

Výuka probíhá v učebnách, pokud je to možné, také venku.

Po vyučování a obědě následují klidné odpočinkové činnosti. Jejich obsah se řídí stupněm únavy dětí s přihlédnutím k jejich věku. Nejčastěji mívá podobu osobního volna, děti si volí činnosti individuálně a spontánně.

Školy v přírodě

Po klidném odpočinku následují pohybové rekreační aktivity, vycházky, náročnější turistika, drobné pohybové hry, sportovní hry, soutěže apod.

Je vhodné zařazovat rozmanité zájmové činnosti tak, aby se v průběhu školy v přírodě vystřídal všechny hlavní zájmové oblasti.

V podvečerních a večerních hodinách je opět prostor pro drobné individuální činnosti i pro společná setkání skupin a společenské hry.

Příprava žáků na vyučování má podobu didaktických her a aplikace vědomostí v průběhu zájmových činností.

Domovy mládeže

jsou určeny pro středoškolskou mládež, zajišťují výchovnou péči, ubytování a stravování žákům, kteří nemohou do dané školy z místa trvalého bydliště denně dojíždět.

Posláním je udržet zájem studentů o vybraný směr.

Domovy mládeže

Poskytují žákům a studentům : ubytování, stravování, výchovně-vzdělávací činnost navazující na činnost škol, zajišťují podmínky pro studium a přípravu na vyučování.

Součástí výchovy je vedení k racionálnímu a plnohodnotnému využívání volného času.

Nabízí účast v pravidelných zájmových útvarech, možnost podílet se na příležitostných zájmových a rekreačních činnostech.

Poskytují prostory pro spontánní aktivity ubytovaných.

Důležitou součástí zajištění podmínek pro učení, studium, přípravu na vyučování.

Domov ve svém režimu stanovuje studijní dobu, vhodné prostory s příslušným vybavením a klid k učení.

Vychovatel sleduje školní výsledky žáků.

Domovy mládeže

Pedagogickými pracovníky v domově mládeže jsou vychovatelé.

Ubytování jsou rozděleni do výchovných skupin, každou skupinu vede jeden vychovatel.

Počet žáků či studentů ve skupině určuje příslušná vyhláška.

Výchovné skupiny bývají složené z žáků či studentů různých škol, ročníků, různého věku.

Součástí pracovních povinností vychovatele je vedení stanovené dokumentace. Sleduje školní docházku ubytovaných, dodržování režimu, příchody a odchody, dodržování pravidel osobního volna v domově i mimo jeho prostory apod.

Vychovatelé pracují také jako vedoucí zájmových útvarů podle své specializace nebo svého osobního zájmového zaměření.

Domovy mládeže

Vnitřní řád domova mládeže vymezuje práva a povinnosti ubytovaných žáků a studentů, stanovuje základní režim dne i užívaná výchovná opatření.

Výše úplaty za ubytování v domově mládeže, způsob jejího stanovení je určen příslušnou vyhláškou. Výši úplaty stanoví ředitel s přihlédnutím k vybavení a k úrovni poskytovaných služeb.

Vyhláška také upravuje způsoby umístování žáků a studentů v domově i důvody k eventuálnímu ukončení pobytu.

Internáty

Poskytují své služby dětem předškolního věku a žákům základních a středních škol se zdravotním postižením.

Účel internátu je obdobný účelu domova mládeže.

Zajišťuje ubytování, stravování a výchovně-vzdělávací činnost.

Navazuje na výchovné působení škol či zařízení, do kterých děti či žáci docházejí, zajišťuje podmínky pro přípravu žáků na vyučování.

Součástí výchovného působení internátu je pedagogické ovlivňování volného času.

Poskytuje ubytovaným možnost odpočinku, rekreace, nabízí pravidelné i příležitostné zájmové činnosti organizované i spontánní.

Internáty

V internátech pracují vychovatelé, u kterých se kromě požadované vychovatelské kvalifikace předpokládá i vzdělání v oboru speciální pedagogiky.

Ubytování jsou rozděleni do skupin, každou skupinu vede jeden vychovatel.

Počet dětí a žáků ve skupinách je shodný s počtem dětí a žáků ve třídách příslušné školy.

Další podmínky pro umístování v internátech, organizaci činností a úplatě za ubytování upravuje příslušná vyhláška.

Školská zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu

- **Diagnostické ústavy**
- **Dětské domovy**
- **Dětské domovy se školou**
- **Výchovné ústavy**

Ústavní výchova je nařizována soudem, jestliže je výchova dítěte vážně ohrožena či narušena, pokud rodina neplní své funkce.

Ochranná výchova je soudem ukládána, pokud dítě vykonalo čin, jenž by mohl být uznán při trestní odpovědnosti dítěte za čin trestný – tedy pro závažné poruchy chování.

Školská zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu

Činnost těchto školských zařízení stanovuje příslušný zákon, podrobnosti upravuje vyhláška.

Zákon zejména vymezuje účel a působnost zařízení, poslání jednotlivých druhů zařízení, práva a povinnosti dětí, pedagogů a osob odpovědných za výchovu, opatření ve výchově a způsoby úhrady péče a další ekonomické zabezpečení.

Vyhláška upřesňuje obsah a organizaci výchovně-vzdělávací činnosti, postupy při přijímání, umístování, přemístování a propouštění dětí, zabezpečení pobytu dětí na útěku, umístování dětí se zdravotním postižením, dětí se závažnými a extrémními poruchami chování, nezletilých těhotných dívek, nezletilých matek a jejich dětí a dětí cizinců.

Diagnostický ústav

Zařízení, které přijímá děti, které ze závažných důvodů nemohou vyrůstat v rodině, byla jim soudem nařízena ústavní nebo uložena ochranná výchova nebo nařízeno předběžné opatření.

○ umístění v diagnostickém ústavu mohou požádat i osoby odpovědné za výchovu svých dětí, u kterých se projevují výrazné poruchy chování.

Pobyt dětí trvá zpravidla osm týdnů.

V průběhu této doby plní zařízení úkoly diagnostické, vzdělávací (dětí chodí do školy), terapeutické (náprava chování a sociálních vztahů), výchovné a sociální i zdravotní.

Na základě stanovené diagnózy rozhoduje diagnostický ústav o umístění dětí do příslušného zařízení, např. dětského domova nebo výchovného ústavu.

Diagnostický ústav

Základní organizační jednotkou pro práci s dětmi je výchovná skupina, složená ze 4–6 dětí.

Diagnostické ústavy nebo výchovné skupiny jsou členěny podle pohlaví nebo věku dítěte.

Důležitou součástí výchovného působení je snaha o racionální využívání volného času, zejména podpora kvalitních zájmů.

Dětské domovy

jako zařízení ústavní výchovy mají specifické postavení, jedním z jejich úkolů je také dbát o hodnotné využívání volného času a o rozvíjení a kultivaci zájmů dětí a mládeže.

Pečují o děti bez závažných poruch chování, o které se rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu nedokážou, nemohou nebo nechtějí postarat.

Mohou to být děti z rodin, ve kterých se výrazně projevují sociálně patologické jevy (drogová závislost, agresivita apod.), děti závažně a dlouhodobě nemocných rodičů, rodičů ve výkonu trestu nebo mentálně retardovaných, děti z extrémně chudých rodin. Osiřelé děti jsou spíše výjimkou.

Umísťovány děti zpravidla od 3 do 18–19 let, eventuálně do ukončení profesní přípravy (nejvýše do 26 let).

Do dětského domova se rovněž umísťují nezletilé matky se svými dětmi.

Dětské domovy

Dětský domov plní funkci výchovně-vzdělávací, sociální, zdravotní i preventivní.

Jeho výchovné působení se zaměřuje na dobu mimo vyučování – před odchodem do školy a po návratu ze školy.

Podstatnou součástí výchovy mimo vyučování je pedagogické ovlivňování volného času.

Je důležité poskytnout dětem prostor pro odpočinek, pohybovou rekreaci, přiměřenou zábavu a zejména pro rozvoj zájmů.

Důležitým, ale obtížným úkolem dětských domovů je připravit děti na budoucí samostatný život, naučit je zvládat péči o domácnost, úřední jednání, hospodaření s penězi apod.

Děti v dětských domovech jsou zařazovány do rodinných skupin s počtem 6–8 dětí zpravidla různého věku a pohlaví.

Sourozenci se většinou zařazují do jedné rodinné skupiny.

Dětský domov se školou

Zajišťuje péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, s uloženou ochrannou výchovou nebo o nezletilé matky a jejich děti.

Většinou se jedná o jedince se závažnými poruchami chování nebo s duševními poruchami.

Do tohoto zařízení jsou umístovány děti od 6 let do ukončení povinné školní docházky.

Školní docházku uskutečňují ve škole zřízené při dětském domově.

Základní organizační jednotkou pro práci s dětmi je rodinná skupina s počtem 5–8 dětí.

Obsah výchovně-vzdělávacích činností je obdobný jako v dětském domově.

Výchovný ústav

Pečuje o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova.

Do výchovného ústavu mohou být umíst'ovány i nezletilé matky a jejich děti.

Výjimečně může být umístěno i dítě starší 12 let, projevují-li se u něho závažné poruchy chování.

Ústav plní zejména úkoly výchovně-vzdělávací a sociální.

Při výchovném ústavu se jako jeho součást zřizuje základní nebo speciální škola, eventuálně střední škola.

Výchovný ústav poskytuje výchovně-léčebnou péči, zajišťuje ji speciálně pedagogickými a psychologickými metodami.

Výchovný ústav

Významnou součástí výchovného programu jsou psychoterapeutické a socioterapeutické techniky individuální i skupinové.

Z hlediska prevence sociálně patologických jevů je důležité vedení dětí k rozumnému využívání volného času, zejména k hodnotným zájmovým činnostem.

Ty jsou součástí plánu výchovně-vzdělávacích činností.

Významnou měrou působí na oblast zájmového vzdělávání a volnočasových aktivit i ostatní státní instituce.

Jde především o finanční podporu, formou grantové politiky, vydávání odborných publikací a metodickou pomoc.

☐ **Ministerstvo vnitra**

- ☐ zaměřuje se na prevenci sociálně patologických jevů, k nimž náleží zejména v oblasti dětí a jejich volného času protiprávního jednání v oblasti omamných a psychotropních látek, kriminality mládeže. Pomocí grantové politiky podporuje neziskové organizace.
- ☐ Registruje **neziskové organizace/sdružení spolky** působící v oblasti volnočasových aktivit dětí a mládeže.

☐ **Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV)**

- ☐ pomocí rodinné politiky se snaží o podporu rodin s dětmi, ve spolupráci s příslušnými neziskovými organizacemi se snaží o prohloubení přípravy dětí a mládeže na život v harmonickém partnerském vztahu.
- ☐ V rámci sociálních služeb zřizuje MPSV zařízení poskytující pomoc či ochranu dětem a mládeži. Formou grantů se podílí na terénních programech, podporuje nízkoprahová zařízení pro děti a mládež ze sociálně slabšího a nepodnětného prostředí.

☐ **Ministerstvo kultury**

- ☐ zaměřuje se na rozvoj kultury a kulturního dědictví, zřizuje kulturní instituce jako divadla, muzea, galerie, památníky, knihovny, filmový archiv, orchestry. Registruje církevní a náboženské společnosti.
- ☐ Pomocí grantových programů podporuje rozvoj náboženských a nábožensko-kulturních aktivit občanských sdružení, poskytuje dotaci v oblasti kinematografie divadelních, kulturních, hudebních či jiných spolků .

☐ **Ministerstvo životního prostředí**

- ☐ podílí se environmentální výchově a vzdělávání dětí a mládeže. Prostřednictvím grantů
- ☐ podporuje organizace zabývající se touto problematikou. Vydává publikace, metodiky, učebnice zaměřené na tuto problematiku.

☐ **Ministerstvo zdravotnictví**

- ☐ podílí se na prevenci zdravého životního stylu obyvatel České republiky (výchova ke zdravému životnímu stylu). Zřizuje kojenecké ústavy pro děti bez rodinného zázemí. Podporuje programy státních i nestátních organizací zabývajících se problematikou výchovy a vzdělávání dětí s handicapem.

Nestátní neziskové organizace

Neziskové organizace jsou charakterizovány jako takové organizace, které nevytvářejí zisk k přerozdělení mezi své vlastníky, správce nebo zakladatele.

Zisk sice mohou vytvořit, ale musí ho zase vložit zpět do rozvoje organizace a plnění jejího poslání.

Nestátní nezisková organizace či nevládní nezisková organizace (zkratka NNO nebo NGO z anglického Non-Governmental Organization) je nezisková organizace nezřizovaná státem a na státu nezávislá, která je určena k obecně prospěšné činnosti nebo k neziskové činnosti pro soukromý prospěch.

Od ledna 2014 vstoupila v platnost velká rekodifikace soukromého práva, jejíž součástí je i **nový Občanský zákoník a zákon o obchodních korporacích nahrazující dosavadní Obchodní zákoník.**

Změny, které tato rekodifikace přinesla se dotýkají i neziskových organizací.

Z občanských sdružení se stávají spolky

Nejrozšířenější forma neziskových organizací - občanská sdružení, přestala od 1. ledna 2014 existovat (zákon 83/1990 Sb. o sdružování občanů byl zrušen), místo nich zavádí nový Občanský zákoník právní formu

zapsaný spolek (zkratka z.s.).

Větší důraz by měl být kladen na spolkovou činnost a členský charakter spolků.

Dosavadní občanská sdružení mají tři roky na to, aby uvedla své základní dokumenty i způsoby fungování do souladu s novou právní úpravou.

Modernější úprava nadací a nadačních fondů

Přímo v novém Občanském zákoníku najdeme rovněž novou úpravu nadací a nadačních fondů (také zákon 227/1997 Sb. o nadacích a nadačních fondech byl zrušen).

Nadace a nadační fondy se staly podmnožinou tzv. fundací, což by měla být sdružení majetku sloužící ke konkrétně vymezenému účelu.

Změny ocení zvláště nadační fondy, kterým nová legislativa otevírá možnosti širších aktivit.

Nová právní forma **ústav**, kterou rovněž zavádí nový občanský zákoník, označuje právnické osoby ustavené za účelem provozování určité společensky prospěšné činnosti.

Ústav není členská organizace jako spolek a funguje spíše na zaměstnaneckém principu.

Provozování činností, které jsou společensky nebo hospodářsky užitečné a rovnocenně dostupné za předem stanovených podmínek. Činnosti zajišťuje ústav s využitím vlastní osobní nebo majetkové složky.

Ústav může provozovat obchodní závod nebo jinou vedlejší činnost, nikoliv však na úkor hlavní činnosti ústavu. Zisk může ústav použít jen k podpoře činnosti, pro niž byl založen, a k úhradě nákladů na vlastní správu.

Podobně jako dosavadní obecně prospěšné společnosti jsou ústavy vhodné zejména pro poskytování různých druhů veřejně prospěšných služeb.

Co se stalo s existujícími obecně prospěšnými společnostmi?

Zákon 248/1995 Sb. o obecně prospěšných společnostech byl od 1. ledna 2014 zrušen, nahradila jej nová úprava ústavů obsažená v novém občanském zákoníku.

Stávající obecně prospěšné společnosti se však transformovat nemusí a mohou i nadále fungovat podle zmíněného zrušeného zákona, není však už možné zakládat nové.

Nicméně i možnost transformace je pro ně otevřena, kromě ústavu se nabízí ještě možnost, aby se staly sociálními družstvy.

Sociální družstva vychází vstříc sociálnímu podnikání

Odpovědí na rozvoj sociálního podnikání je nová právní forma sociální družstvo, kterou najdeme v zákoně o obchodních korporacích.

Jde o družstva fungující na neziskových principech (nedochází v nich např. ke zhodnocování vkladů), sloužit by měla především sociální a pracovní integraci znevýhodněných osob.

Účelová zařízení církví,

zřizované církvemi a náboženskými společnostmi podle zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností, v platném znění; dříve Církevní právnické osoby

Pro evidované právnické osoby (církevní neziskové organizace) zůstává vše při starém.

Evidované právnické osoby se nadále řídí podle zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech.

Aktuálně existují tedy v České republice následující typy neziskových organizací:

- **spolky**
- **obecně prospěšné společnosti**
- **Ústavy**
- **Nadace**
- **nadační fondy**
- **evidované právnické osoby**

Nestátní neziskové organizace

Typologie NNO v ČR podle funkcí		
Funkce	Hlavní činnost	Vnitřní struktura
Servisní	Sociální, zdravotní péče Vzdělávání a výzkum Humanitární pomoc a charita Kultura Rozvojová spolupráce a humanitární pomoc	Převážně nečlenské
Advokační	Ochrana životního prostředí Ochrana lidských práv Prosazování rovnosti a nediskriminace Ochrana práv menšin Ochrana zvířat Ochrana práv spotřebitelů Boj proti korupci apod. Kulturní aktivity	Členské i nečlenské
Zájmové	Sport Volný čas Včelaři, myslivci, zahrádkáři Komunitní spolky Další	Členské
Filantropické	Poskytující granty a dary	Převážně nečlenské

Nestátní neziskové organizace

Statistika počtu nestátních neziskových organizací 2014 - 2016

Rok	Nadace	Nadační fondy	Obecně prospěšné společnosti	Zapsané ústavy	Církevní organizace	Spolky	Pobočné spolky
2014 (prosinec)	508	1 407	2 926	123	4 158	86 956	26 118
2015 (květen)	495	1 442	2 912	206	4 156	87 698	26 225
2015 (prosinec)	505	1 518	2 894	388	4 166	89 584	26 423
2016 (březen)	505	1 544	2 865	488	4 166	90 412	26 463
2016 (červen)	510	1 574	2 840	557	4 170	91 307	26 583

Zdroj dat: Český statistický úřad

Nestátní neziskové organizace

Řada organizací působí na území celé republiky (např. Skaut, Pionýr, Duha, Česká tábornická unie, Sokol a další tělovýchovné organizace, spolky hasičů, rybářů apod.), velké množství sdružení má pouze místní působnost.

Organizace se rozdělují podle charakteru práce s dětmi a mládeží:

- **organizace dětí a mládeže**, jejichž členská základna je tvořena minimálně ze 2/3 přímo dětmi a mládeží do 26 let
- **organizace pracující s dětmi a mládeží**, které nemají takto tvořenou členskou základnu, ale ve stanovách nebo ve zřizovací listině je rovněž deklarována práce s dětmi a mládeží.

Organizace naplňují různé cíle, poslání, obsahy a způsoby nabízených aktivit.

Mohou se od sebe lišit svým územním, věkovým, sociálním či zájmovým dosahem.

Nestátní neziskové organizace

Typologie UNESCO z r. 1960 člení spektrum různých sdružení podle následujících kritérií (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2003, s. 41):

- **podle obsahu:** zda se jedná o sdružení politická, tělovýchovně-sportovní, kulturně-výchovná, technická náboženská aj.
- **podle věkového složení:** sdružení dětí, dospívající mládeže, mladých dospělých; tyto věkové hranice jsou ale prostupné a tak se v některých sdružení setkávají všechny věkové skupiny
- **podle sociálního složení členstva:** sdružení studentů, vesnické mládeže.
- **podle cílové orientace:** sdružení zájmově profilovaná (př. divadelní spolek), sdružení s výrazným zřetelem k demokratické občanské nebo morální výchově prostřednictvím všestranné činnosti (Junák, Pionýr) a nebo sdružení veřejně prospěšného poslání (Červený kříž)
- **podle šíře obsahového zaměření:** zda se jedná o organizaci působící všestranně, nebo v konkrétní specializované oblasti
- **podle územního dosahu:** na určitou lokalitu v rámci města, regionu, celé země až po národní články světových organizací

Nestátní neziskové organizace

Junák – český skaut, z. s.

je součástí celosvětového skautského hnutí založeného v roce 1907 lordem Robertem Baden Powellem.

U nás je zakladatelem skautingu A. B. Svojsík v r. 1911.

Jeho spis Základy junáctví byl vydán v roce 1912.

V červenci téhož roku začíná první skautský tábor nedaleko hradu Lipnice s třinácti chlapci. V roce 1913 se již skauti zabydlují v prvních podsadových stanech – světovém unikátu, který dodnes obdivují skautky a skauti z celého světa.

Brzy se ke skautingu přidávají dívky. První tábor skautek se koná v roce 1915 u Živohoště.

Ve svém programu klade důraz na pobyt v přírodě, osvojování praktických dovedností, zvyšování fyzické zdatnosti a rozvíjení morálních vlastností, jako je družnost, altruismus, pomoc druhým, sebekázeň apod.

Junák – český skaut, z. s.

V průběhu společenských změn prošel Junák složitým vývojem, několikrát byla jeho činnost přerušena.

Základní jednotkou je oddíl, kterou tvoří zpravidla 15 – 30 dětí a skupina vedoucích.

Posláním činnosti oddílů je podporovat rozvoj osobnosti dětí a mladých lidí.

Nestátní neziskové organizace

Junák – český skaut, z. s.

Skauting v ČR (2015)

55 533 členů ve 2 105 oddílech

1 023 dětských táborů

Skautské oddíly podporuje 12 862 dobrovolníků

Skauting ve světě

nepřetržitý růst od roku 1907

skautské hnutí existuje v 216 zemích a teritoriích

na světě je celkem 40 milionů skautů

*Celkem 64 383
skautů a skautek*

2 172 ODDÍLŮ

1 039 TÁBORŮ

9 114 DOBROVOLNÍKŮ

3 863 NÁRŮST ČLENŮ
ZA MINULÝ ROK

do 10 let

18 446 dětí

11–15 let

19 982 dětí

16–24 let

11 432 dospívajících

nad 25 let

14 523 dospělých

Nestátní neziskové organizace

Junák – český skaut, z. s.

(2015) 55 533 členů

(2018) 64 383 členů

2022

SKAUTING V ČESKÉ REPUBLICĚ

73 315

členů

2 203

oddílů

1 098

dětských táborů

12 151

dobrovolníků

SKAUTING CELOSVĚTOVĚ

50
millionů

členů

216

zemí

1907

rok založení

Nestátní neziskové organizace

Pionýr, z. s.

je druhým největším spolkem dětí a mládeže u nás.

Vznikl v roce 1949

1968 došlo k rozdělení jednotné organizace dětí a mládeže (Pionýrská organizace Československého svazu mládeže) na řadu svébytných spolků. Jedním z nich byl i Pionýr, dále skauting (obnovený Junák) a mnohé další.

1970 byla činnost samostatného Pionýra, stejně jako dalších sdružení, formálně ukončena a na jejich společných základech vznikla opět jednotná organizace (Pionýrská organizace ČSSR, později PO Socialistického svazu mládeže).

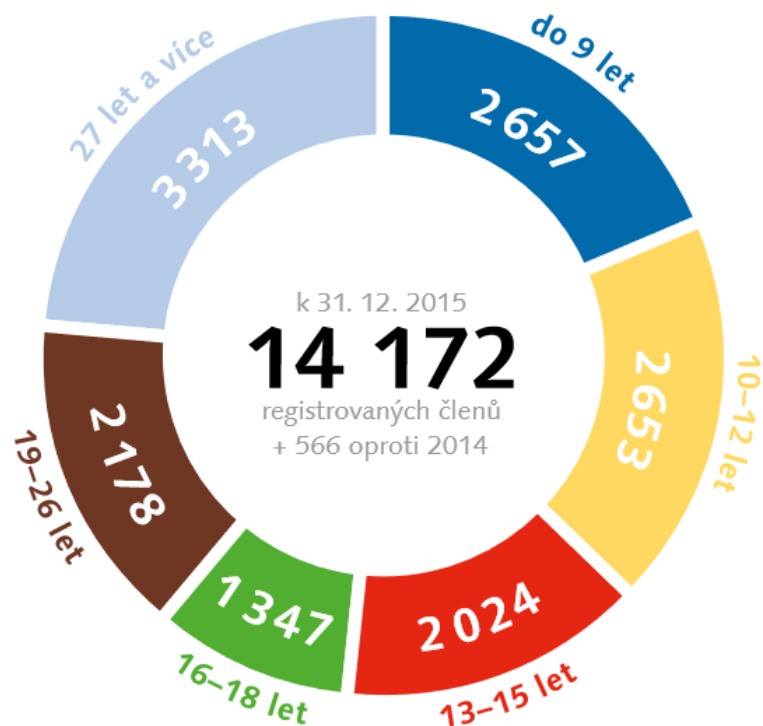
Současný Pionýr vznikl po zániku Pionýrské organizace SSM v roce 1990.

Vymezuje se jako hnutí demokratické, nezávislé, nepolitické a otevřené. Obhajuje zájmy a potřeby svých členů, nabízí pravidelné volnočasové aktivity. Dlouhou a dobrou tradici mají zejména letní pionýrské tábory.

Nestátní neziskové organizace

Členská základna Pionýra

I když se členská základna Pionýra meziročně významně nemění, neustále narůstá počet dětí a mladých lidí, na něž Pionýr výchovně působí. Je to tak díky zapojování více a více nečlenů do aktivit. Tento trend je dobře znatelný např. u letních táborů, z nichž je velká většina otevřená, projevuje se ale i v dalších typech naší činnosti.

k 31. 12. 2015
14 172
registrovaných členů
+ 566 oproti 2014

262
pionýrských skupin

543
oddílů

120
otevřených klubů

4
pionýrská centra

Členská základna Pionýra

k 31. 12. 2018: 14 387

do 9 let: 2 468

10 – 12 let: 2 854

13 – 15 let: 2 141

16 – 18 let: 1 505

19 – 26 let: 1 968

27 a více: 3 451

Dále se do činnosti pravidelně zapojuje zhruba 4000 dětí – nečlenů.

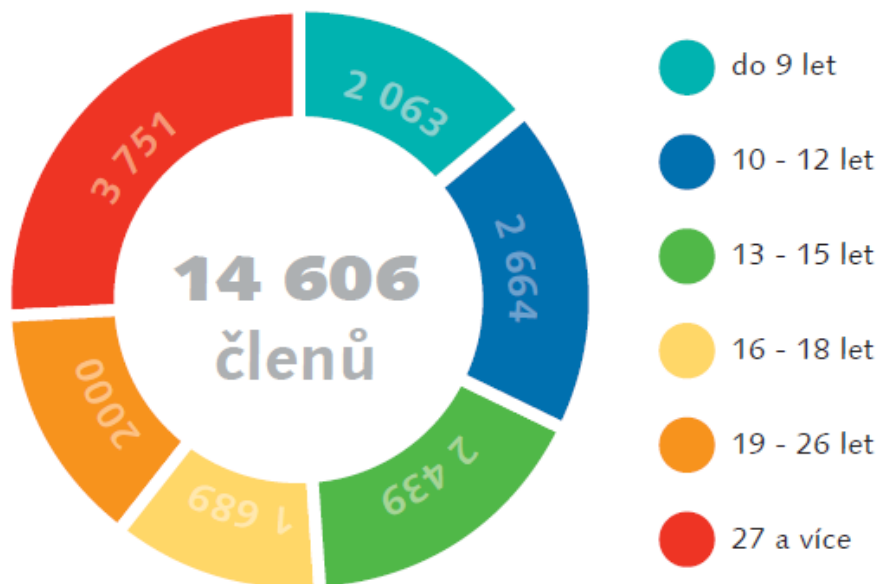
Na zajištění činnosti se v průběhu roku podílí cca 5500 dobrovolníků starších 15 let.

Pionýrských skupin (PS): 252

Oddílů: 514 / klubů: 103 / pionýrských center

(PC): 5

Nestátní neziskové organizace

2021

252
pionýrských skupin

519
oddílů

90
klubů

4
pionýrská centra

Nestátní neziskové organizace

Další organizace/spolky

- Česká tábornická unie
- Liga lesní moudrosti
- Zálesák
- Asociace turistických oddílů mládeže ATOM
- Duha
- Brontosaurus
- rybářů, včelařů, chovatelů drobného hospodářského zvířectva, zahrádkářů
- Asociace pro mládež, vědu a techniku AMAVET
- Asociace malých debružárů
- Český červený kříž
- Dobrovol. hasiči
- ...

Spolky zakládají také politické strany, církve a náboženské společnosti.

Tělovýchovné a sportovní organizace

Velkou tradicí a stálý vliv mají tělovýchovné a sportovní organizace.

Česká obec sokolská – je zapsána jako právnická osoba

Nejdelší tradici má **Sokol**, založený z iniciativy dr. Miroslava Tyrše v roce 1862. Usiluje o harmonický rozvoj osobnosti a následně ideálu zdravého, všestranně vyspělého národa.

Sokol kromě tělesného cvičení vyvíjel také vzdělávací a osvětovou činnost. Vytvořil tradici všesokolských sletů jako celonárodních slavností. Také současný Sokol organizuje tělovýchovnou činnost s dospělými, dětmi a mládeží.

Hlavní činností ČOS je prostřednictvím tělesné výchovy a sportu, společenské a kulturní činnosti, přispívat ke zvyšování fyzické, společenské, kulturní a duchovní úrovně naší demokratické společnosti, vychovávat k mravnosti a občanské odpovědnosti.

SOKOL V ČÍSLECH

- 1000 - POČET OBCÍ A MĚST, KDE PŮSOBÍ SOKOL
- 150 000 - POČET ČLENŮ
- 1061 - POČET JEDNOT
- 1862 - ROK ZALOŽENÍ
- 48 % - PODÍL ČLENŮ MLADŠÍCH 18 LET
- 52 % - PODÍL ČLENŮ STARŠÍCH 18 LET
- 750 - POČET SOKOLOVEN
- 18 - POČET ZEMÍ, KDE PŮSOBÍ SOKOLSKÉ ORGANIZACE

Tělovýchovné a sportovní organizace

Český svaz tělesné výchovy (ČSTV) je dobrovolné sdružení sportovních, tělovýchovných a turistických svazů s celostátní působností, tělovýchovných jednot a sportovních klubů. O sportovně nadanou mládež pečují občanská sdružení v tělovýchově a sportovní svazy.

Dne 27.4.2013 nový název

Organizace církví a náboženských společností

O volný čas dětí a mládeže pečují také různé náboženské a charitativní společnosti.

Jednotlivé farnosti nabízejí různé formy trávení volného času, hlavně dětem a mladým lidem.

Diakonie a charita poskytují sociální služby i možnosti využívání volného času.

V současné době (2022) je v České republice registrováno 44 církví a náboženských společností.

(https://www-cns.mkcr.cz/cns_internet/)

Organizace církví a náboženských společností

O volný čas dětí a mládeže pečují také různé náboženské a charitativní společnosti.

Na činnost s dětmi se zaměřuje např. náboženské společnosti řádu salesiánů Domu Boska.

V českých zemích zahájili salesiáni činnost v roce 1927. Mateřským domovem se stal chlapecký ústav ve Fryštáku u Holešova. Postupně se zakládají nové domy v Ostravě, Praze-Kobylisích, Brně-Žabovřeskách, Pardubicích, Ořechově u Polešovic, Dvorku u Příbyslavi, Hodoňovicích, Mníšku pod Brdy, Přestavlkách u Přerova, Oseku Duchcova, Ústí nad Labem-Trmicích, Vidnavě a ve Vinoři u Prahy. Vytvářely se chlapecké ústavy, které bychom dnes zařadili do kategorie domovů mládeže, dále formační domy pro přípravu budoucích salesiánů, ale i první oratoře inspirované valdovskou oratoří. Ve všech těchto domech se salesiáni snažili pokračovat v díle a v duchu svého zakladatele. Rada salesiánů se také angažovala ve skautingu v tzv. Katolické akci, která organizovala apoštolát laiků, a v prázdninových koloniích.

Období 2. světové války s sebou přineslo pro salesiánské dílo řadu přesunů a změn. V roce 1950 působilo v českých zemích 261 salesiánů ve 12 domech.

Nástupem komunistického režimu v r. 1948 byla činnost zakázána. Obnovena byla po roce 1989, ve větších městech se zakládají salesiánské domy se salesiánskými středisky mládeže (Praha-Kobylisy, Brno-Žabovřesky, Brno-Líšeň, Ostrava, Plzeň, Pardubice, České Budějovice, Teplice, Rumburk, Prostějov, Zlín, Jaroměřice nad Rokytnou). Salesiánská provincie dále zřídila nakladatelství Portál, které má velký význam při vydávání pedagogické a psychologické literatury, vyšší sociálně pedagogickou a teologickou školu JABOK v Praze pro výchovu a vzdělání pracovníků v sociální oblasti, zejména pro mládež postiženou, narušenou či stojící na okraji společnosti. Salesiáni stáli u zrodu a výrazně podpořili vznik teologické fakulty Jihočeské univerzity, někteří přednáší na TF PU v Olomouci.

..

Dětem a mládeži se věnuje Salesiánské hnutí mládeže (SHM), jde o křesťanské občanské sdružení dětí a mládeže s celostátní působností. Posláním je výchova dětí a mladých lidí. Činnost organizace vychází z výchovných principů preventivního systému a je inspirovaná životem sv. Jana Boska. Zahrnuje sportovní, kulturní, vzdělávací aktivity - kroužky, oratoře, turnaje, besídky, festivaly, semináře, výlety, tábory. V současné době má SHM ve svých klubech přes dva a půl tisíce členů.

Organizace církví a náboženských společností

YMCA - Křesťanské sdružení mladých lidí (Young Men's Christian Association)

je nejstarší, největší a nejrozšířenější mládežnická organizace na světě. Usiluje o harmonický rozvoj člověka, jeho ducha, duše a těla (jak symbolizuje červený rovnostranný trojúhelník, který má YMCA ve svém znaku).

vznikla v roce 1844 jako prostředek křesťanské pomoci mladým lidem "ztraceným" v rychle se industrializujících a odlidšťujících městech Anglie.

U nás od druhé poloviny 19. století fungovala prostřednictvím tzv. "Křesťanských spolků mladíků" nebo tzv. "Křesťanských sdružení mládeže".

Po několika letech fungování v rámci Čs. legií a poté Čs. armády u se u nás YMCA od roku 1921 rozšířila masově především díky vydatné pomoci z USA a za přispění elit národa: T. G. Masaryka, Ing. V. Havla a dalších.

Svoji činnost nuceně ukončila v roce 1951 a přes neúspěšné pokusy okolo roku 1968 o znovuzaložení, obnovila svoji činnost až v roce 1990.

Česká YMCA byla ustavena v roce 1992 vzhledem k blížícímu se dělení Československé federativní republiky.

Organizace církví a náboženských společností

YMCA - Křesťanské sdružení mladých lidí (Young Men's Christian Association)

Je otevřena všem lidem bez rozdílu rasy, pohlaví, náboženského vyznání, sociálního postavení, fyzických i duševních schopností.

YMCA pracuje ve 119 zemích světa a má přes 58 milionů členů.

V České republice má 3.569 členů (stav k 30. 11. 2015).

YMCA v ČR je členem Světové aliance YMCA (WAY), Evropské aliance YMCA (YMCA Europe), České rady dětí a mládeže (ČRDM), Českého olympijského výboru (ČOV) a Asociace nestátních neziskových organizací (ANNO). Spolupracuje také s řadou dalších organizací na centrální i lokální úrovni.

YMCA v ČR byl přiznán Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy titul:

"Organizace uznaná MŠMT pro oblast práce s dětmi a mládeží na léta 2007 až 2010",

"Organizace uznaná MŠMT pro oblast práce s dětmi a mládeží na léta 2011 až 2015",

"NNO uznaná MŠMT pro práci s dětmi a mládeží na léta 2016 až 2020".

Organizace církví a náboženských společností

Y.W.C.A. (Young Women's Christian Association = Křesťanské sdružení mladých žen) je celosvětová organizace založená v roce 1855 v Londýně jako dobročinná, sociální a vzdělávací organizace pro ženy s křesťanským zaměřením. Dnes sdružuje přes 25,000.000 žen a dívek ve 122 zemích celého světa.

YWCA v České republice je nestátní nezisková organizace a již více než 20 let se zaměřuje na děti, matky na mateřské dovolené a seniory, tedy na podporu rodin ve všech jejich podobách formou nabídky volnočasových a zájmových aktivit. Pracuje pravidelně po celý školní rok a během školních prázdnin organizuje letní rodinné tábory. Pro své členy vydává vlastní měsíčník "Pražský informační bulletin" a účastní se mezinárodních akcí nebo je spolupořádá. YWCA organizuje činnost během roku v menších skupinkách, kde se rychle a přirozeně vytváří rodinná atmosféra a kde lektorky mohou uplatňovat individuální přístup. Naopak jednorázové akce (procházky, výlety, besídky, divadélka apod.) a rodinné tábory připravuje YWCA pro klientelu ze všech kroužků, kurzu a klubů, aby se vzájemně poznaly a navázaly spolu užší vztahy a přátelství.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

Tato zařízení jsou určena pro děti a mládež, která nemá zájem o pravidelné organizované volnočasové aktivity.

Mezi klienty nízkoprahových zařízení se často objevují jedinci, kteří mají své osobní problémy v souvislosti s rodinou, partnerskými vztahy, školním vzděláváním či pracovním uplatněním.

Někteří se pohybují na hranici mezi zákonným a nezákonným jednáním nebo již přišli do konfliktu se zákonem. Bývají ohroženi sociálně patologickými jevy.

Mají snadnou přístupnost - zájemce se nemusí přihlašovat, platit poplatky, nemusí uvádět žádné osobní údaje, dokonce ani jméno.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

NZ mají stručně a jasně formulovaná práva i povinnosti, které musí klienti respektovat.

Zakázané bývá např. agresivní vystupování, alkohol a jiné drogy apod. Zařízení nabízejí svým klientům několik druhů služeb:

Volný bezplatný přístup, možnost využívat vybavení podle místních podmínek, pobyt v příjemném prostředí, kde je teplo a světlo, příležitost věnovat se četbě, práci na počítači a internetu, studiu, individuálním zálibám, přiměřené zábavě, rozhovorům s vrstevníky.

Snahou pracovníků zařízení je zařazovat do programu takové činnosti, které dávají možnost formovat žádoucí vlastnosti osobnosti prostřednictvím vlastních zážitků, např. pobytem v přírodě, vyrovnáváním se s nepříznivými podmínkami apod.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

Sociální služby, o které klient požádá a které většinou napomáhají řešit individuální životní problémy, se kterými si neví rady.

Předpokladem je důvěra mezi klientem a pracovníkem zařízení, navázání kontaktu, vzájemná komunikace.

Pracovník nízkoprahového zařízení může pomoci radou nebo i přímou účastí např. při jednání s rodinnými příslušníky, se školou, sociálním pracovníkem, s úřadem práce apod.

NZ se zaměřují na prevenci sociálně patologických jevů, jako je agresivita, šikana, nesnášenlivost a nepřátelství proti skupinám občanů, zneužívání drog, různé další formy závislostí, problémy v oblasti sexuality atd.

Prevence spočívá ve vytvoření takových podmínek, které omezují možnost výskytu těchto jevů i v pořádání nácviku žádoucích forem chování individuálně i skupinově.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

Pracovníci nízkoprahových zařízení mohou být:

- pedagogové volného času,
- sociální pracovníci, včetně pracovníků v terénu
- psychologové
- dobrovolníci

Jejich práce je velmi psychicky náročná.

Předpokládá velkou míru empatie, tolerance a osobní zralosti ve věku, který je blízký věku klientů.

Pracovníci často řeší rozpor mezi zachováním důvěrnosti sdělení a ohlašovací povinností.

Ve své práci nejsou osamoceni, mají možnost supervize příslušných odborníků.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

Nízkoprahová denní centra – ambulantní a terénní služby pro osoby bez přístřeší.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež – ambulantní a terénní služby pro děti a mládež (6–26 let) ohrožené společensky nežádoucími jevy.

Nízkoprahové terénní programy – terénní programy pro osoby bez přístřeší a osoby závislé na návykových látkách.

Kontaktní centra – ambulantní a terénní služby pro osoby závislé na návykových látkách.

Cílová skupina se liší dle určení nízkoprahového zařízení. Mohou to být lidé bez přístřeší, sociálně vyloučení nebo jinak ohrožení, kteří potřebují pomoc.

Dle věku se mohou nízkoprahová zařízení specializovat na následující skupiny:

- mladší školní věk (6–12 let)
- starší školní věk (13–18 let)
- mladí dospělí (19–26 let)
- dospělí (27–64 let)
- mladší senioři (65–80 let)

Privátní organizace

Značnou skupinou organizací jsou různí organizátoři a provozovatelé nabídky dětských volnočasových aktivit na komerčním základě - **zřizují se jako živnosti.**

Mohou se zaměřovat na získávání dovedností (hudební či výtvarné kurzy apod.) nebo na sociální služby pro zaměstnané rodiče (hlídání dětí spojené s některými zájmovými aktivitami – pohybové aktivity, zpěv, malování, hry na hudební nástroje apod.). Specifickou oblastí jsou různí provozovatelé táborů a dalších činností, neboť volno časové aktivity a práce s dětmi podle zákona č. 695/2004 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), a podle nařízení vlády č. 469/2000 Sb., kterým se stanoví obsahové náplně živností ve znění nařízení vlády č. 491/2004 Sb., **nejsou vázané živnosti a není pro ně vyžadovaná odborná způsobilost.**

Proto také není zajištěna požadovaná úroveň nabízených služeb, která může být vynikající, průměrná i špatná.

Privátní organizace

Mezi organizace naplňující volný čas dětí a mládeže musíme zařadit i různé

- **herny,**
- **internetové kavárny**
- **a diskotéky,**

jež na základě komerce nabízejí různé aktivity ve volném čase, aniž se snaží o výraznější výchovné působení.

Na ovlivňování volného času občanů se podle svých možností podílejí i obce.

Zřizují příslušné instituce, které nabízejí možnost zájmového vzdělávání, např.:

- regionální muzea,
- galerie,
- kina,
- divadla,
- kulturní domy
- Knihovny
- a podobná další zařízení,

která často nabízejí celou škálu kulturních a vzdělávacích aktivit.

DŮM DĚTÍ A MLÁDEŽE

STŘEDISKA VOLNÉHO ČASU

Střediska volného času – Domy dětí a mládeže

Střediska volného času jsou školskými zařízeními, jejich posláním je motivovat, podporovat a vést děti, žáky, studenty, mládež, ale i dospělé k rozvoji osobnosti, k získávání a rozvoji klíčových a odborných kompetencí, zejména smysluplnému využívání volného času, a to širokou nabídkou činností v bezpečném prostředí, s profesionálním týmem pedagogů.

Činnost středisek volného času se uskutečňuje ve více oblastech zájmového vzdělávání nebo se zaměřuje na konkrétní oblast zájmového vzdělávání.

Střediska volného času – Domy dětí a mládeže

Ve školním roce 2014/15 existovalo 312 středisek volného času.

Tato zařízení navštěvovalo 272 744 účastníků, z nichž největší podíl tvořili žáci (74,1 %) a děti (13,5 %).

Počet účastníků každoročně roste, během posledních pěti let se zvýšil o 7,7 %. <http://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>

Tabulka dat

	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020
Celkem	268379	270699	272744	290047	296248	303289	304539	310043
Děti	38069	37664	36927	37283	38459	39612	39286	40657
Žáci	192952	198956	202098	218810	224787	231228	234379	237631
Studenti	7403	6151	5781	5256	4323	4013	2152	2097
Ostatní	29955	27928	27938	28698	28679	28436	28722	29658

Střediska volného času – Domy dětí a mládeže

Vývoj počtu účastníků v DDM zřizovaných HMP v letech 2010 – 2015

Typ činnosti	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Pravidelná činnost v kroužcích a oddílech	20 265	21 344	21 363	20 835	21 367
Příležitostná činnost – jednorázové akce	176 840	165 194	150 193	171302	264 368
Spontánní činnost – otevřená nabídka pro volně příchozí	135 426	145 001	144 173	142 422	147 739
Soutěže	52 115	76 304	93 827	94 800	96 696
Prázdninové akce – tábory mimo HMP, příměstské tábory	17 746	15 687	14 072	12 862	19 552
Celkem	402 392	423 530	426 827	442 221	555 712

• **Tab. č. 56: Souhrnný přehled počtu činností a účastníků v pražských DDM ve školním roce 2017/2018**

Typ činností	Počet aktivit	Počet účastníků
Pravidelná činnost	2 948	26 907
Příležitostné akce	8 698	321 474
Spontánní aktivity	2 222	180 975
Soutěže a přehlídky	995	115 204
Prázdninové akce (tábory)	502	26 529
Celkem	15 365	671 089

Vývoj počtu účastníků v DDM zřizovaných HMP v letech 2010 – 2015

Typ činnosti	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Pravidelná činnost v kroužcích a oddílech	20 265	21 344	21 363	20 835	21 367
Příležitostná činnost – jednorázové akce	176 840	165 194	150 193	171302	264 368
Spontánní činnost – otevřená nabídka pro volně příchozí	135 426	145 001	144 173	142 422	147 739
Soutěže	52 115	76 304	93 827	94 800	96 696
Prázdninové akce – tábory mimo HMP, příměstské tábory	17 746	15 687	14 072	12 862	19 552
Celkem	402 392	423 530	426 827	442 221	555 712

Střediska volného času – Domy dětí a mládeže

Ze všech zákonů, vyhlášek, nařízení vlády a prováděcích předpisů, jsme vybrali ty, které se nějak přímo dotýkají pedagogů volného času, kteří vykonávají přímou dílčí pedagogickou činnost.

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

Najdete zde například tyto oblasti, které se týkají práce pedagoga volného času vykonávajícího dílčí přímou pedagogickou činnost:

účastníci zájmového vzdělávání – děti, žáci, studenti,
kdo je zařízením pro zájmové vzdělávání,

formy zájmového vzdělávání:

příležitostná výchovná, vzdělávací, zájmová a tematickou rekreační činnost nespojená s pobytem mimo místo, kde právnická osoba vykonává činnost školského zařízení pro zájmové vzdělávání,

pravidelná výchovná, vzdělávací a zájmová činnost,

táborová činnost a další činnost spojená s pobytem mimo místo, kde právnická osoba vykonává činnost školského zařízení pro zájmové vzdělávání,

osvětová činnost včetně shromažďování a poskytování informací pro děti, žáky a studenty, popřípadě i další osoby a vedení k prevenci sociálně patologických jevů,

individuální práce, zejména vytváření podmínek pro rozvoj nadání dětí, žáků a studentů, otevřená nabídka spontánních činností.

**Uskutečňuje činnost ve více
oblastech zájmového vzdělávání,
plní funkci
výchovnou a vzdělávací.**

Vlastní činnosti Středisek volného času – DDM

- **Zájmová činnost pravidelná** : pravidelné zájmové útvary
- **Zájmová činnost příležitostná**
- **Spontánní aktivity**
- **Prázdninová činnost**
- **Garance a organizování soutěží a přehlídek vyhlašovaných MŠMT ČR**
- **Práce s talentovanou mládeží**
- **Služby poskytované veřejnosti, školám, školským zařízením, NNO a dalším subjektům.**

ZÁJMOVÁ ČINNOST PRAVIDELNÁ

pravidelné zájmové útvary

Je organizována v zájmových útvarech, což je obecné vyšší pojmenování zahrnující zpravidla některé z těchto označení:

- **kroužek**
- **soubor**
- **oddíl**
- **kurz**

ZÁJMOVÁ ČINNOST

Tradičně se užívá dělení podle obsahu:

- **Společenskovední**
- **Pracovně-technické**
- **Přírodovědně-ekologické**
- **Estetickovýchovné**
- **Tělovýchovné**
- **Sportovní a turistické**
- je řada dalších zájmových oblastí, které nelze jednoznačně zařadit

ZÁJMOVÁ ČINNOST PŘÍLEŽITOSTNÁ

Zahrnuje nabídku organizovaných příležitostných nebo cyklických akcí.

Je organizována nebo přímo řízena pedagogem a je časově vymezena. Přes možnou pravidelnost není tato činnost průběžná.

Do této aktivity lze například zahrnout : místní soutěže a turnaje, přehlídky, výlety, zájezdy, exkurze, divadelní představení.

Specifickou formou příležitostné činnosti je pořádání tzv. příměstských prázdninových táborů, nabídky akcí pro děti v určitém cyklu a má i charakter sociální služby pro děti zaměstnaných rodičů o prázdninách.

SPONTÁNNÍ AKTIVITY

Jde o průběžnou nabídku činností, které jsou pedagogicky a organizačně ovlivňovány pedagogy nepřímo.

Nabídka je využívána individuálně nebo skupinou účastníků neorganizovaně podle jejich momentálního zájmu.

Spontánní činnosti *nemají* pevně stanovený začátek nebo konec.

Jsou zpravidla vymezeny provozní dobou zařízení a jsou přístupné všem zájemcům.

Příkladem nabídky těchto aktivit mohou být otevřené kluby, sportoviště, dopravní hřiště, posilovny, poradenská centra.

PRÁZDNINOVÁ ČINNOST

Jde o organizovanou činnost s dětmi, mládeží i s rodiči a dětmi, provozovanou v době dlouhodobého volna :

- letní prázdniny,**
- jarní prázdniny,**
- či o vánočních prázdninách (podzimní prázdniny).**

GARANCE A ORGANIZOVÁNÍCH SOUTĚŽÍ A PŘEHLÍDEK VYHLAŠOVANÝCH MŠMT ČR

DDM z pověření svého zřizovatele nebo orgánu státní správy v resortu organizují jednotlivá kola.

Pracovníci DDM a spolupracovníci zabezpečují příslušná kola jak organizačně, tak odborně.

Soutěže a přehlídky jsou součástí výchovně-vzdělávací práce DDM.

PRÁCE S TALENTOVANOU MLÁDEŽÍ

Vlastní práce s talentovanými jedinci má zpravidla ve střediscích tyto formy:

- ▣ Vytváření specializovaných zájmových útvarů pro talentované jedince.
- ▣ Individuální práce s dětmi mimo pravidelné zájmové útvary, vzdělávací akce, odborná soustředění, expedice.
- ▣ Zpřístupnění specializovaných učeben – laboratoře, ateliéry, počítačové učebny,
- ▣ Zadávání a řešení tematických úkolů, individuální či skupinové konzultace.

SLUŽBY POSKYTOVANÉ VEŘEJNOSTI, ŠKOLÁM, ŠKOLSKÝM ZAŘÍZENÍM, NNO A DALŠÍM SUBJEKTŮM.

Jde o odborné konzultace k problematice volnočasových a dalších aktivit, organizace školení, kurzů a odborné přípravy na základě příslušné akreditace.

Vydávání metodických materiálů, půjčování speciálního vybavení, materiálu drobných vyučovacích pomůcek.